

Sylwetka naukowa profesor Izabeli Prokop

AUGUSTYN SURDYK

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

W roku 2011 ukazuje się trzeci numer czasopisma *Homo Ludens* wydawanego przez Polskie Towarzystwo Badania Gier, ma miejsce siódma już międzynarodowa konferencja naukowa organizowana przez towarzystwo z cyklu „Kulturotwórcza funkcja gier” oraz odbywa się III Walne Zebranie członków PTBG. Wydarzenia te zbiegają się z **sześćdziesiątą rocznicą urodzin Pani Profesor Izabeli Prokop**, Honorowej Przewodniczącej Komitetu Organizacyjnego pierwszej konferencji z wspomnianego cyklu (w 2005 r.), a obecnie pełniącej obowiązki Dyrektora Instytutu Lingwistyki Stosowanej UAM w Poznaniu (ILS jest współorganizatorem całego cyklu konferencji). Z tej okazji pragniemy uhonorować Dostojną Jubilatkę, przedstawiając jej sylwetkę i prezentując ogromny dorobek naukowy oraz **dedykując Pani Profesor niniejszy tom**. Dedykacja ta jednogłośnie decyzją Zarządu Głównego towarzystwa jest zarazem dowodem uznania dla **zasług Pani Profesor dla krajowej ludologii**. Właśnie za zgodą Pani Profesor jako Kierownika Katedry Glottodydaktyki i Translatoryki (obecnego Instytutu Lingwistyki Stosowanej¹) zapoczątkowana została współpra-

¹ Od roku 1965, kiedy to Prof. Ludwik Zabrocki wyłonił na ówczesnym Wydziale Filologicznym UAM w Poznaniu pierwszą w Polsce samodzielną i wyłącznie naukowo-badawczą jednostkę o tym

ca z PTBG przy organizacji corocznych konferencji naukowych oraz zostało powołane Poznańskie Koło PTBG przy ILS UAM, którą to zgodę podtrzymała kolejna Dyrekcja ILS. I wreszcie Pani Profesor była współrecenzentką² pierwszych dwóch publikacji towarzystwa³ oraz obecnie zasiada wśród Członków Rady Naukowej czasopisma *Homo Ludens*.

Kariera naukowa

Prof. Izabela Prokop ukończyła filologię germańską (1969-1974) na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, uzyskując ocenę bardzo dobrą na dyplomie oraz za pracę magisterską pt. *Übersetzung als interlinguale Transformation* (promotor: prof. dr hab. Andrzej Z. Bzdęga). Następnie ukończyła Asystenckie Studia Przygotowawcze na Akademii Rolniczej w Poznaniu (1974-1975) oraz Podyplomowe Studium Metodyki Nauczania Języków Obcych w Instytucie Lingwistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego (1978-1979), pracując także w tym okresie w Akademii Rolniczej jako lektor języka niemieckiego (1974-1981). W roku 1982 obroniła rozprawę doktorską pt. *Deutsch-polnische Übersetzungsäquivalenz im Bereich der Dialogstrukturen* (promotor: prof. dr hab. Andrzej Z. Bzdęga), po czym w 1983 r. rozpoczęła pracę na stanowisku adiunkta w Instytucie Filologii Germańskiej UAM, a następnie kontynuowała zatrudnienie na tym stanowisku w Katedrze Glotodydaktyki i Translatoryki UAM (1992-1995). W roku 1995 uzyskała stopień naukowy doktora habilitowanego na podstawie rozprawy pt. *Erotetische Sprechakte im Deutschen und im Polnischen anhand natürlicher Gespräche*. W latach 1997-2005 była Kierownikiem KGiT, do dziś jest Kierownikiem Zakładu Lingwistycznych Studiów nad Przekładem (ILS) i od roku 2010 pełni obowiązki Dyrektora Instytutu. W roku 2010 opublikowała również monografię pt. *Aspekty analizy pragmalingwistycznej* stanowiącą podstawę do ubiegania się o nadanie tytułu naukowego profesora.

profilu – Zakład Językoznawstwa Stosowanego, przechodziła ona szereg transformacji. Po włączeniu ZJS w wyniku reform administracyjnych do Instytutu Językoznawstwa w 1970 r. ponownie uzyskała ona samodzielność w 1987 r. jako Katedra Glotodydaktyki, by w 1991 r. (w momencie rozszerzenia profilu studiów o specjalizację translatoryczną) przekształcić się w Katedrę Glotodydaktyki i Translatoryki, a następnie w 2005 r. w Instytut Lingwistyki Stosowanej.

² Wraz z Panią Prof. Marylą Hopfinger-Amsterdamską (Instytut Badań Literackich PAN, Warszawa).

³ Surdyk, A. (red.). (2007). *Kulturotwórcza funkcja gier. Gra jako medium, tekst i rytuał*, tom I, seria „Język, kultura, komunikacja” nr 1, Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.; Surdyk, A., Szeja, J.Z. (red.). (2007). *Kulturotwórcza funkcja gier. Gra jako medium, tekst i rytuał*, tom II, seria „Język, kultura, komunikacja” nr 2, Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.

Dydaktyka i kształcenie kadry naukowej

Poza pracą naukowo-dydaktyczną na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu prof. Izabela Prokop prowadziła działalność dydaktyczną również na innych uczelniach. W latach 1990-1993 była wykładowcą w Nauczycielskim Kolegium Języków Obcych w Gorzowie Wielkopolskim, opiekunem naukowym i wykładowcą w Nauczycielskim Kolegium Języków Obcych w Koninie (1991-1995), profesorem w Poznańskiej Wyższej Szkole Biznesu i Języków Obcych (2001-2004), w tym w latach 2002-2004 rektorem uczelni; następnie profesorem zatrudnionym w wymiarze połowy etatu w Instytucie Lingwistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego (2005-2007), profesorem w Wyższej Informatycznej Szkole Zawodowej w Gorzowie Wielkopolskim (2006-2007), a od 1997 r. do dziś opiekunem sekcji niemieckiej Nauczycielskiego Kolegium Języków Obcych w Lesznie.

Działalność naukowo-dydaktyczna prof. Izabeli Prokop wykraczała także poza granice Polski. Od października 1989 do sierpnia 1990 roku przebywała na stypendium habilitacyjnym na Uniwersytecie im. Chrystiana Albrechta w Kilonii. Od lutego do lipca 1993 r. brała udział w projekcie międzynarodowej grupy badawczej w Centrum Badań Interdyscyplinarnych w Bielefeld, a semestr letni roku akademickiego 2002/2003 spędziła na profesurze gościnniej na Uniwersytecie J. Gutenberga w Moguncji, na Wydziale Filologicznym w Germersheim.

W bogatej ofercie dydaktycznej prof. Prokop znajdują się takie przedmioty, jak:

1. Seminaria magisterskie z zakresu niemiecko-polskich studiów kontrastywnych, pragmalingwistyki i teorii aktów mowy, lingwistyki tekstu, analizy przekładów tekstów pisanych i mówionych, analizy interakcji i komunikacji ustnej, alternatywnych metod nauczania języków obcych, kształtowania postawy autonomicznej ucznia i studenta, badania stereotypów narodowych, niemiecko-polskiej komunikacji interkulturowej.
2. Podstawy translatoryki (konwersatorium).
3. Lingwistyczne podstawy przekładu (wykład).
4. Konwersatorium specjalizacyjne językoznawcze dla magistrantów: pragmalingwistyka z teorią aktów mowy i lingwistyka tekstu.
5. Alternatywne metody nauczania języków obcych (wykład).
6. Niemiecko-polska gramatyka kontrastywna (wykład).
7. Gramatyka opisowa języka niemieckiego (wykład).
8. Kultura języka (konwersatorium).
9. Historia języka niemieckiego (wykład i ćwiczenia).

Wśród wychowanków prof. Prokop, którzy obronili dysertacje doktorskie napisane pod jej opieką naukową, należy wymienić następujące osoby (w porządku chronologicznym według dat publicznych obron doktorskich):

1. dr Eliza Pieciul, 14 grudnia 2000
2. dr Magdalena Jurewicz, 2 kwietnia 2001
3. dr Marcin Maciejewski, 2 kwietnia 2001
4. dr Agnieszka Nowicka, 22 października 2002
5. dr Michał Młodecki, 16 lutego 2003
6. dr Augustyn Surdyk, 25 września 2003
7. dr Magdalena Aleksandrak, 25 września 2003
8. dr Joanna Kubaszczyk, 2 października 2003
9. dr Joanna Andrzejewska-Kwiatkowska, 27 listopada 2003
10. dr Paweł Rybszleger, 12 maja 2005
11. dr Paweł Kubiak, 6 lipca 2006
12. dr Małgorzata Bielicka, 4 września 2006
13. dr Katarzyna Malesa, 12 czerwca 2007

Dwie osoby spośród wymienionych powyżej, tj. Eliza Pieciul-Karmińska i Marcin Maciejewski, uzyskały już stopień doktora habilitowanego.

Zainteresowania badawcze. Teoria i praktyka

Zainteresowania badawcze prof. Izabeli Prokop obejmują następujące dyscypliny naukowe:

1. Niemiecko-polska gramatyka kontrastywna.
2. Badania nad komunikacją ustną, w tym analiza konwersacyjna.
3. Komunikacja interkulturowa, w tym szczególnie badania nad stereotypem narodowym.
4. Translatoryka, zwłaszcza badania nad przekładem niemiecko-polskim.
5. Historia języka niemieckiego.
6. Dydaktyka języków obcych, szczególnie zastosowanie metod alternatywnych.
7. Pragmalingwistyka i teoria aktów mowy.

W trakcie 35-letniej pracy zawodowej prof. Izabela Prokop podejmowała sukcesywnie nowe problemy badawcze, włączając je w dotychczasowe doświadczenia i starając się uzyskać nowy ogląd zagadnień za pomocą podejścia interdyscy-

scyplinarnego. Tak na przykład dostrzegła, że zarówno w dydaktyce języków obcych, jak i translatoryce bardzo dużą rolę odgrywa funkcja znaku językowego, a więc nieodzowne jest włączenie do tych badań pragmalingwistyki. Podobnie w zakresie metodologii badawczej: stosowana w badaniach nad procesem tłumaczenia metoda protokołów głośnego myślenia może zostać przeniesiona do dziedziny glottodydaktyki, aby uzyskać wgląd np. w proces kształcenia nauczycieli, zwłaszcza jeśli chodzi o kształtowanie ich postawy badawczej i metarefleksji dydaktycznej.

Poniżej przedstawiono, na tle przebiegu pracy naukowo-dydaktycznej, momenty podejmowania przez prof. Prokop nowych tematów badawczych i próby integrowania ich z dotychczasowymi wynikami badań.

Nurt badań nad dydaktyką: po ukończeniu studiów w roku 1974 mgr Izabela Prokop podjęła pracę jako lektor języka niemieckiego na Akademii Rolniczej w Poznaniu, prowadząc zajęcia na różnych wydziałach, na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych-zaocznych. Poważną przeszkodę w realizacji zadań dydaktycznych stanowił brak podręczników do nauki języka niemieckiego, dlatego wkrótce mgr Prokop zajęła się przygotowaniem skryptów dla studentów wydziału technologii drewna oraz wydziału technologii żywności.

Nurt badań nad językiem mówionym, ekwiwalencją tłumaczeniową i pragmalingwistyką: w tym samym czasie mgr Prokop rozpoczęła przygotowywanie rozprawy doktorskiej pt. *Ekwiwalencja tłumaczeniowa w zakresie struktur dialogowych* (*Deutsch-polnische Übersetzungsäquivalenz im Bereich der Dialogstrukturen*) pod kierunkiem prof. Andrzeja Z. Bzdęgi. Doktorat powstał w trybie eksternistycznym; dopiero w ostatnich miesiącach przed jego ukończeniem mgr Prokop podjęła pracę w Instytucie Filologii Germańskiej jako starszy asystent, a następnie adiunkt. W tym okresie zajmowała się intensywnie badaniem ekwiwalencji tłumaczeniowej w tekstach różnego typu, poszerzając jednocześnie zainteresowania naukowe o kolejne subdyscypliny językoznawcze – pragmalingwistykę wraz z teorią aktów mowy, lingwistykę tekstu oraz składnię kontrastywną. W macierzystym zakładzie zapoznała się z zasadami opisu strukturalnego (metodą IC, modelem Glinza oraz generatywną gramatyką transformacyjną), co w późniejszym okresie stało się punktem wyjścia do rozważań nad *tertium comparationis* w dyskursie i nad głęboką strukturą dyskursu. Jednocześnie rozpoczęła pracę w międzynarodowej grupie badawczej *Język mówiony* (kierownik projektu: prof. dr Günther Richter), dzięki czemu mogła zapoznać się dogłębnie z metodologią badań w tym zakresie (oraz zebrać obszerny korpus nagrań komunikacji ustnej), a jako kierownik polskiej filii projektu – zapoznać się z zasadami organizacji badań naukowych i naukowej wymiany międzynarodowej.

Nurt badań nad komunikacją interkulturową: w trakcie licznych wyjazdów do Niemiec dr Izabela Prokop zapoznała się z publikacjami na temat komunikacji interkulturowej i po przejściu szkolenia w zakresie socjologicznych metod zbierania danych w Bielefeld rozpoczęła pracę w tamtejszym Ośrodku Badań Interdyscyplinarnych w międzynarodowej grupie pt. *Stereotyp narodowy w Europie Środkowej* pod kierunkiem prof. Elisabeth Gülich (1992-1994).

Nurt badań nad niemiecko-polską gramatyką kontrastywną: równolegle, od roku 1985, dr Prokop pracowała w grupie prof. Ulricha Engela jako współautorka *Niemiecko-polskiej gramatyki kontrastywnej*, której dwa tomy (gramatyka systemowa) zostały wydane w Niemczech w roku 1999, a w Polsce w roku 2000. Obecnie trwają ostatnie prace nad *Niemiecko-polską gramatyką komunikacyjną*.

Nurt badań nad pragmalingwistyką, teorią aktów mowy i analizą konwersacyjną: w okresie przygotowywania rozprawy habilitacyjnej w latach 1989-1994 dr Izabela Prokop skupiła się na zagadnieniach teorii aktów mowy w ujęciu kontrastywnym, stosując jednocześnie etnometodologiczną analizę konwersacyjną, poznaną w Bielefeld. W rozprawie habilitacyjnej pt. *Erotetyczne akty mowne w rozmowie – niemiecko-polskie studium kontrastywne*⁴ autorka mogła dokonać syntezy morfosyntaktycznych studiów kontrastywnych z opisem pragmatycznym, włączając w to analizę konwersacyjną, aby uchwycić język w jego aspekcie dynamicznym. W trakcie przygotowywania rozprawy bardzo pomocne okazały się dyskusje z prof. Bzdęgą, jednym z recenzentów, które pozwoliły na wszechstronną, możliwie obiektywną ocenę narzędzi badawczych.

Nurt badań nad historią języka niemieckiego: prowadząc zajęcia z historii języka niemieckiego, dr Izabela Prokop zauważyła u studentów żywe zainteresowanie tłumaczeniem intralingwalnym i analizą starych tekstów, co zaowocowało sporządzeniem *Chrestomatii i wokabularza epoki starowysokoniemieckiej* we współpracy z prof. Andrzejem Bzdęgą.

Po habilitacji w roku 1995 i objęciu obowiązków kierownika Katedry Glotodydaktyki i Translatoryki w roku 1996 prof. Prokop rozpoczęła intensywne kształcenie doktorantów, mając na względzie niewielką liczbę osób ze stopniem doktorskim w katedrze. W roku 1996 objęła opieką pierwszych doktorantów, z których na przestrzeni lat 2000-2007 **trzynastu** uzyskało stopień doktora, a pozostali, pracując systematycznie, będą przystępować do egzaminów doktorskich w następnych latach.

⁴ Tytuł oryginału: *Erotetische Sprechakte im Deutschen und im Polnischen anhand natürlicher Gespräche*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM, 1995.

Jednocześnie, jako kierownik jednostki, podjęła energiczne działania mające na celu optymalizację procesu dydaktycznego w katedrze (wprowadzenie studiów dwustopniowych początkowo jako eksperymentu dydaktycznego, a następnie jedynej formy studiów, a także wprowadzenie systemu modułowo-punktowego w roku 1997), w szczególności dopasowanie programów nauczania do wymogów czasu oraz jak najpełniejszą realizację deklaracji bolońskiej. Autorski plan studiów, opracowany wówczas przez prof. Prokop, uzyskał pozytywną ocenę Państwowej Komisji Akredytacyjnej w roku 2008.

Nurt badań nad procesem dydaktycznym: w roku akademickim 1999/2000 prof. Prokop podjęła zespołowe badania naukowe nad procesem dydaktycznym w ramach Projektu KBN, wyróżnionego grantem „*Autonimizacja studentów a efektywność dydaktyki języków obcych na poziomie zaawansowanym*” (kierownik projektu: prof. Weronika Wilczyńska). Badania te zostały pozytywnie zakończone w roku 2002. Bardzo obiecujące wyniki zaowocowały dalszymi projektami badawczymi oraz wdrożeniem wielu cennych innowacji w dydaktyce. Uboczną korzyścią z projektu było wprowadzenie eksperymentu innowacyjnego i przetestowanie w praktyce niektórych elementów alternatywnych metod nauczania języków obcych, a także opracowanie koncepcji *Podyplomowego Studium Glottodydaktyki – metody alternatywne* dla nauczycieli, prezentującego najnowsze wyniki badań nad procesem dydaktycznym, na którego realizację KGiT uzyskała grant MENiS w roku 1999.

Również grantem MENiS w roku 2004 została wyróżniona *koncepcja dwuprzedmiotowego kształcenia nauczycieli języków obcych*, opracowana przez zespół wydziałowy w składzie: prof. Teresa Siek-Piskozub, prof. Weronika Wilczyńska, prof. Mirosław Loba, prof. Izabela Prokop, prof. Jacek Witkoś, dr Roman Pacholczyk. W latach 2004-2007 przeprowadzony został pierwszy cykl tego kształcenia.

Nurt badań nad gramatyką kontrastywną w ujęciu komunikacyjnym: na lata 2000-2006 przypada okres przygotowywania publikacji w ramach międzynarodowego projektu „*Niemiecko-polska gramatyka komunikacyjna*” pod kierunkiem prof. Ulricha Engla (Mannheim). W ramach tego projektu prof. Prokop przygotowała 6 rozdziałów o łącznej objętości 136 stron.

Nurt badań pragmalingwistycznych: w latach 2005-2010 prof. Prokop przygotowała monografię pt. *Aspekty analizy pragmalingwistycznej*, która stanowi podstawę do ubiegania się o tytuł naukowy.

Nurt badań nad językiem mówionym: obecnie (od połowy 2008 roku) prof. Prokop pracuje nad wykorzystaniem bardzo obszernego korpusu tekstowego, zebranego przez nią w latach 1981-1996. Zbiór zostanie zdigitalizowany i udostępniony użytkownikom. Trwa kontrola techniczna i inwentaryzacja

nagrań; jednocześnie autorka czyni starania o uzyskanie grantu krajowego lub międzynarodowego na archiwizację i dalsze gromadzenie korpusu. Celem jest stworzenie bazy empirycznej dla badań nad językiem mówionym i pisanym, dla potrzeb niemiecko-polskich studiów kontrastywnych, dla badań nad ekwiwalencją tłumaczeniową, dla badań struktury tekstu oraz studiów pragmatolingwistycznych.

Do innych osiągnięć w pracy naukowej prof. Izabeli Prokop zastosowanych w praktyce należą:

1. Badania nad metodami alternatywnymi: opracowanie koncepcji kursu wakacyjnego dla studentów Nauczycielskiego Kolegium Języków Obcych w Koninie (sierpień-wrzesień 1992), zastosowanie metody komunikacyjnej i elementów sugestopedii.
2. W roku akademickim 1992/1993 zastosowanie metody projektu w nauczaniu w Nauczycielskim Kolegium Języków Obcych w Koninie.

Członkostwo w gremiach naukowych i publikacje

Profesor Izabela Prokop jest członkiem zwyczajnym Stowarzyszenia Germanistów Polskich, Polskiego Towarzystwa Językoznawczego, Polskiego Towarzystwa Neofilologicznego oraz Gesellschaft für Gesprächsforschung. Od roku 2011 na wniosek Zarządu Głównego PTBG wołą Walnego Zebrania jest także **Członkiem Honorowym Polskiego Towarzystwa Badania Gier.**

Na dorobek naukowy prof. Izabeli Prokop składają się 3 monografie, 11 publikacji pod redakcją, 43 artykuły, 4 sprawozdania z konferencji, 11 recenzji, 3 podręczniki, 3 tłumaczenia i jedna publikacja innego typu.

Na zakończenie w imieniu Kolegium Redakcyjnego niniejszego tomu oraz Władz Polskiego Towarzystwa Badania Gier składamy Pani Profesor najszczerze życzenia wszelkiej pomyślności w dalszej pracy naukowej i dydaktycznej.

Do życzeń dołączają się następujący pracownicy i doktoranci Instytutu Lingwistyki Stosowanej:

Sylvia Adamczak-Krysztofowicz

Magdalena Aleksandrak

Joanna Andrzejewska-Kwiatkowska

Camilla Badstübner-Kizik

Cecylia Barłóg

Małgorzata Bielicka

Katarzyna Bizukojć

Hanka Błaszowska

Agnieszka Błażek

Luiza Ciepielewska-Kaczmarek

Bartosz Cudzych

Joanna Czerwińska

Ewa Donder

Justyna Duch-Adamczyk

Magdalena Dudzińska
Izabella Gajewska-Głodek
Marian Glinka
Gabriela Gorąca
Johana Hinz
Paweł Hostyński
Marta Janachowska-Budych
Zbigniew Jaśkiewicz
Magdalena Jurewicz
Joanna Kic-Drgas
Jadwiga Kiwerska
Graham Knox-Crawford
Magdalena Koper
Jan Korzeniewski
Monika Kowalonek-Janczarek
Dorota Krystosiak
Joanna Kubaszczyk
Paweł Kubiak
Grażyna Kunigiel-Trąpczyńska
Agnieszka Kuśnierkiewicz
Tomasz Lis
Mateusz Ławniczak
Marcin Maciejewski
Agnieszka Nowicka
Dorota Owczarek

Waldemar Pfeiffer
Elżbieta Piasecka
Anna Pieczyńska-Sulik
Agnieszka Poźlewicz
Aleksandra Przysiecka
Paweł Rybszleger
Alicja Sakaguchi
Christoph Schatte
Czesława Schatte
Barbara Skowronek
Aldona Sopata
Britta Stóckmann
Augustyn Surdyk
Anna Szczepaniak-Kozak
Agnieszka Świrko
Katarzyna Trojan
Anna Urban
Magdalena Urbaniak-Elkholy
Alicja Wajs
Danuta Wiśniewska
Stephan Wolting
Joanna Woźniak
Joanna Zator
Nadja Zuzok